

Aan

Minister van SZW en Minister voor APP

nota

Voorstel meerjarige inzet zelfbeschikking 2022-2025

TER BESLISSING

Directie

Datum

24 juni 2022

Onze referentie

Opgesteld door

Tweede contactpersoon

Bijlage(n)

0

1. Aanleiding

Voormalig staatssecretaris Wiersma heeft op 19 november 2021 de Tweede Kamer (TK) een brief gestuurd over de preventieve aanpak van zelfbeschikking. In deze brief is aangekondigd dat er een meerjarig plan komt om culturele onderdrukking in Nederland terug te dringen en het recht op zelfbeschikking te bevorderen. Daarnaast is door TK lid Becker (VVD) in december 2021 een amendement ingediend dat beoogt vanaf 2022 meerjarig € 300.000 vrij te maken voor organisaties, die strijden tegen culturele onderdrukking en zelfbeschikking willen bevorderen. Het amendement richt zich specifiek op de bevordering van financiële zelfstandigheid van vrouwen in afhankelijkheidsrelaties in gesloten gemeenschappen.

Ter uitwerking van de toezegging van voormalig staatssecretaris Wiersma en het amendement van TK lid Becker treft u een voorstel aan voor een meerjarig plan zelfbeschikking 2022-2025. Vanwege de versterking van en samenhang tussen de aanpak rond zelfbeschikking en de aanpak geldzorgen, armoede en schulden leggen we deze nota aan u beiden voor.

2. Beslispunten/advies/beslistermijn

- Graag ontvangen wij **uiterlijk 15 juli** uw beider reactie op de voorgenomen invulling van het SZW meerjarenplan Zelfbeschikking 2022-2025.
- Stemt u ermee in om de TK te informeren over deze invulling via de brief over de toekomstige inzet op Schadelijke Praktijken (SP) die onder coördinatie van VWS wordt verzonden eind september? U (Min SZW) heeft dit eerder zo aangekondigd in de beantwoording van Kamervragen van TK lid Becker in april 2022.
- VWS beoogt dat deze brief door de staatssecretaris van VWS, minister voor Rechtsbescherming en uzelf (Min SZW) wordt ondertekend. Bent u hiermee akkoord?

3. Toelichting invulling Meerjarig programma Zelfbeschikking

- In 2021 heeft SZW een kwalitatieve verkenning laten uitvoeren naar de preventieve aanpak van Schadelijke Praktijken in Nederland. Naast een overzicht van effectieve en veelbelovende interventies zoals dialooginterventies en voorlichtingsinterventies biedt de verkenning een overzicht van doelgroepen, issues en praktijken waar volgens de

respondenten nu geen of te weinig aandacht voor is. Uit de verkenning blijkt dat voor statushouders in Nederland, in het bijzonder vluchtelingen die onderdeel vormen van (orthodoxe) gemeenschappen uit onder andere Syrië, Afghanistan en Ethiopië, extra inzet nodig is om hen bewust te maken over hun recht op zelfbeschikking in Nederland.

- Uit de factsheets van VWS en de informatie van het Landelijk Expertise Centrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG) blijkt dat bij vooral nieuwkomers in Nederland (van buiten de EU) en bij mensen uit Marokkaans-Nederlandse en Turks-Nederlandse gemeenschappen de meeste schadelijke praktijken voorkomen. Daarnaast blijkt uit de Handreiking van de Alliantie Verandering van Binnenuit van OCW dat migrantenvrouwen een kwetsbare groep vormen voor partnergeweld. Zij hebben te maken met extra afhankelijkheden (bijvoorbeeld omdat ze de Nederlandse taal onvoldoende machtig zijn). Ook kunnen traditionele rolpatronen binnen deze populatie sterker aanwezig zijn dan bij mensen met een Nederlandse achtergrond.
- Op basis van de onderzoeksresultaten, gesprekken met andere betrokken ministeries, gemeenten, maatschappelijke- en zelforganisaties en KIS hebben we het voornemen om in te zetten op de volgende actielijnen:
 - Actielijn 1 Versterken lokale aanpak Zelfbeschikking
 - Actielijn 2 Zelfbeschikking in de opvoeding
 - Actielijn 3 Verhogen cultuursensitiviteit van professionals en vrijwilligers betrokken bij de aanpak geldzorgen, armoede en schulden
 - Actielijn 4 Evaluatie en monitoring
- Actielijn 1 en 3 worden uitgewerkt langs meerdere sporen.
- Het voorgenomen meerjarenplan Zelfbeschikking is ondersteunend aan de aanpakken gericht op seksueel geweld, gender-gerelateerd geweld, Huiselijk geweld en het beleid in de Emancipatienota.
- In de bijlage bij deze nota treft u het voorgestelde meerjarenplan aan.

4. Toelichting Actieagenda Schadelijke Praktijken¹ & brief TK

- SZW richt zich met haar preventieve aanpak van zelfbeschikking – als onderdeel van de Actieagenda Schadelijke Praktijken (SP) – op het vergroten van bewustwording van het recht op zelfbeschikking en op het in gang brengen van een mentaliteitsverandering binnen gesloten gemeenschappen.
- De Actieagenda Schadelijke Praktijken is onderdeel van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' dat is gericht op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit programma loopt dit jaar af.
- Na ambtelijke interdepartementale afstemming in juni jl. is, op voorstel van VWS en JenV, besloten om geen vervolg te geven aan de Actieagenda SP als zodanig. We blijven interdepartementaal samenwerken aan de maatschappelijke opgave om schadelijke praktijken aan te pakken en we gaan verder met de acties die al lopen. Ook worden de acties uit het Coalitieakkoord uitgewerkt door VWS, OCW en JenV.
- Waar mogelijk worden relevante acties in samenhang gepresenteerd, zoals in de brief over de aanpak geldzorgen, armoede en schulden waar het belang van een cultuursensitieve aanpak wordt genoemd en het verhogen van financiële zelfredzaamheid van vrouwen in afhankelijkheidsrelaties onder de aandacht is gebracht. In de Agenda Veerkracht en Weerbaarheid zal aandacht worden besteed aan het versterken van veerkracht en weerbaarheid van kwetsbare groepen, zoals ook bij vrouwen met een migratieachtergrond.

¹De Actieagenda Schadelijke Praktijken is op 18 februari 2020 door de minister van VWS en de minister voor Rechtsbescherming mede namens SZW, OCW en BZ naar de TK gestuurd. Met 26 aanvullende maatregelen willen we schadelijke praktijken als huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en eergerelateerd geweld eerder en beter in beeld krijgen, stoppen en duurzaam oplossen.

Datum

24 juni 2022

Onze referentie

Daarmee wordt zelfbeschikking een aspect dat in al het relevante beleid een plek krijgt zodat de aanpak aan effectiviteit kan winnen.

- In de beantwoording van Kamervragen van lid Becker over het gebrek aan een planning rond afspraken uit het coalitieakkoord heeft u, mede namens de staatssecretaris van VWS en de minister voor Rechtsbescherming, op 5 april jl. toegezegd dat de informatie over het meerjarig plan zelfbeschikking wordt opgenomen in de brief die VWS eind september 2022 stuurt naar de TK. In deze brief zal de TK worden geïnformeerd over de toekomstige inzet op Schadelijke Praktijken.
- VWS neemt het voortouw in deze brief vanuit haar coördinerende verantwoordelijkheid voor de actieagenda Schadelijke Praktijken. VWS beoogt dat de brief door de staatssecretaris van VWS, minister voor Rechtsbescherming en uzelf wordt ondertekend.
- In deze brief worden zowel de behaalde resultaten van de actieagenda Schadelijke Praktijken als plannen voor de komende jaren beschreven. Ook worden de acties m.b.t. de aanpak van schadelijke praktijken uit het Coalitieakkoord in de brief uitgewerkt: o.a. meldplicht in zorg en onderwijs bij signalering schadelijke praktijken en een beschermingsbevel. In de brief zal ook ingegaan worden op de samenhang van de aanpak van schadelijke praktijken met andere gerelateerde trajecten:
 - Plan voor aanpak seksueel geweld
 - Aanpak gender-gerelateerd geweld
 - Huiselijk geweld
 - Emancipatienota.

Datum

24 juni 2022

Onze referentie

Bijlage:

Datum
24 juni 2022

Concept Meerjarenplan Zelfbeschikking 2022-2025

Onze referentie
[REDACTED]

Actielijn 1: Versterken lokale aanpak zelfbeschikking

Spoor 1: Bevorderen kennisoverdracht over het recht op zelfbeschikking met het oog op mentaliteitsverandering door samenwerking met zelforganisaties

- Er komt een Fonds op Naam (FON [REDACTED]) waarbij zelforganisaties een aanvraag in kunnen dienen voor het in gang zetten van een "verandering van binnenuit" om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving.
- Het gaat om inzet op een mentaliteitsverandering over het recht op zelfbeschikking binnen de eigen gemeenschappen. Door in te zetten op dialoog- en voorlichtingsinterventies kan het recht op zelfbeschikking 'van binnen uit' worden overgedragen en geïnternaliseerd. Werkzame elementen zijn onder meer inzet van dialoogleiders uit dezelfde gemeenschap, het delen van persoonlijke verhalen door de dialoogleiders en het creëren van een veilige en open sfeer.
- Via contact met anderen wordt de eigen leefwereld en het eigen referentiekader verbreed. Op deze wijze kunnen personen vanuit een gesloten gemeenschap op een laagdrempelige manier meer leren over de rechten en vrijheden die de Nederlandse samenleving biedt, waaronder ook het recht op zelfbeschikking. Ook kan er op deze wijze een sociaal netwerk buiten de eigen gemeenschap gecreëerd worden.
- Budget: € 300.000 in 2023, [REDACTED]
[REDACTED] Vorm: subsidie.
- Looptijd: najaar 2022 tot en met eind 2024.
- Doelgroepen: gesloten gemeenschappen waar sprake is van een beperking van het recht op zelfbeschikking waaronder:
 - Statushouders uit Syrië, Afghanistan en Ethiopië.²
 - Personen met name uit Turks-Nederlandse en Marokkaans-Nederlandse gemeenschappen³.

Spoor 2: Bevorderen kennis over zelfbeschikking en verhogen financiële zelfredzaamheid vrouwen in afhankelijkheidsrelaties

- Doel: het vergroten van financiële zelfredzaamheid van vrouwen in een afhankelijkheidssituatie in gesloten gemeenschappen. Hierbij worden deze vrouwen handelingsperspectieven aangeboden.
- Dit spoor is gericht op het bereiken van vrouwelijke statushouders uit de herkomstlanden Syrië, Ethiopië, Afghanistan, Somalië en vrouwen in afhankelijkheidsrelaties uit Turks-Nederlandse en Marokkaans-Nederlandse gemeenschappen.
- Reikwijdte: De opdrachtnemer gaat 20 gemeenten (waar bovengenoemde doelgroepen zich met name bevinden, op basis van scan door CBS) ondersteunen in hoe gemeenten het beste deze doelgroepen kunnen bereiken. Hierbij gaat de opdrachtnemer samen met gemeenten bestaand

² Bron: Bureau Omlo, Verkenning naar witte vlekken in preventieve aanpak schadelijke praktijken, 2021

³ Jaarverslag 2020, Landelijk Expertise Centrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG)

- cursusmateriaal uitrollen en gastlessen organiseren via trainers en docenten aan de doelgroepen in de 20 gemeenten.
- Budget: 130.000. Vorm: opdracht.
 - Looptijd: najaar 2022 tot en met eind 2024

Datum
24 juni 2022

Onze referentie

Spoor 3: Pilot gericht op bevordering zelfredzaamheid en participatie arbeidsmarkt van kwetsbare vrouwen met migratieachtergrond

- Gezamenlijke pilot van SZW, directies S&I en PDV samen met OCW, directie Emancipatie met als doel dat kwetsbare vrouwen met een migratieachtergrond uit gesloten gemeenschappen, financieel zelfredzaam worden en worden begeleid naar duurzame participatie. De pilot moet ervoor zorgen dat deze vrouwen een (of meerdere) trede(s) stijgen op de participatieladder (bestaande uit zes treden⁴). In deze pilot nemen we de aanbevelingen mee uit de 6 pilots die zijn uitgevoerd i.k.v. implementatie van de Wet Inburgering 2021.
- Doelgroep: vrouwen die niet-uitkeringsgerechtigd zijn, met een migratieachtergrond en buiten beeld zijn van overheidsinstanties.
- Achtergrondinfo: In het kader van de implementatie van het nieuwe inburgeringsstelsel zijn er 6 pilots uitgevoerd gericht op arbeidsparticipatie van vrouwelijke nareizigers en gezinsmigranten. Dit traject is eind 2021 afgesloten. Uit de pilots bleek dat de arbeidspositie van vrouwelijke nieuwkomers achterblijft in vergelijking met mannen. Zij zijn veelal afhankelijk van hun partner. Deze sterke afhankelijkheid belemmert de integratiekansen van vrouwen en brengt risico's met zich mee. De Wet inburgering 2021 biedt kansen om de positie van de vrouwelijke nareizigers en gezinsmigranten te verstevigen. Op basis van de pilots zijn hiervoor vijf aanbevelingen gedaan:
 - Investeer in een uitgebreide(re) introductie en kennismaking met de Nederlandse samenleving
 - Creëer ruimte voor empowerment, ook binnen de B1-route
 - Neem belemmeringen voor participatie weg
 - Zet ervaringsdeskundigen in
 - Zie gezinsmigranten als een aparte groep.
- Budget: circa 150.000. Vorm: opdracht.
- Looptijd: midden 2023 tot en met eind 2024.

Spoor 4: Kennisdeling met het oog op bewustwording en handelingsperspectieven verhogen financiële weerbaarheid vrouwen in afhankelijkheidsrelaties richting professionals door extra bijeenkomst Platform Eer en vrijheid

- Extra bijeenkomst organiseren gericht op bewustwording en handelingsperspectieven van professionals om vrouwen uit afhankelijkheidsrelaties financieel weerbaarder te maken. Hierbij wordt kennis gedeeld hoe professionals basisvaardigheden van vrouwen kunnen vergroten op het financiële vlak om zelfredzaam te worden. Bijeenkomst in 2023 gericht op verdieping.
- Budget 2022: 15.000. Vorm: opdracht.
- Looptijd: extra bijeenkomst in najaar 2022 en 2023.

⁴ De participatieladder bestaat uit zes treden, te weten: geïsoleerd; sociale contacten buitenshuis; deelname georganiseerde activiteiten; onbetaald werk; betaald werk met ondersteuning; betaald werk.

Actielijn 2: Zelfbeschikking in de opvoeding

Datum
24 juni 2022

Spoor 1 Bevorderen van bewustwording en "weerbaar opvoeden" door ouders over recht op zelfbeschikking van kinderen

Onze referentie

- Via VWS willen we de (instellings)subsidie van Movisie tijdelijk verhogen voor het ontwikkelen van een module Zelfbeschikking binnen de bestaande methodiek weerbaar opvoeden.
- Het gaat om een verdieping bij het thema rolverdeling jongens/meisjes in de opvoeding waarin ook aandacht wordt geschonken aan het weerstand bieden aan druk vanuit familie. Hierdoor zal zelfbeschikking een vast onderdeel worden van de methodiek.
- Budget 2022: 30.000 voor het ontwikkelen van een module. Vorm: voor 2023 instellingssubsidie tijdelijk verhogen en de inzet voor 2024/2025 via een opdracht.
- Budget 2023 (looptijd 2 jaar): 60.000 voor ontwikkelen train-de-trainer en voor overdragen aan trainers weerbaar opvoeden bij Centra voor Jeugd en Gezin en andere betrokken organisaties.

Actielijn 3: Verhogen cultuursensitiviteit van professionals en vrijwilligers betrokken bij de aanpak geldzorgen, armoede en schuldhulpverlening

Spoor 1 Professionals (van vandaag) toerusten om cultuursensitief te kunnen werken

- PDV en S&I/SL gaan samen het cultuursensitief werken van professionals en vrijwilligers in de aanpak preventie geldzorgen, armoede en schuldhulpverlening structureel versterken om geldzorgen te voorkomen van Nederlanders met een migratieachtergrond.
- Budget 2022/2023/2024: circa 125.000. Vorm: opdracht.
- Looptijd: wordt verplicht begin 2023.

Spoor 2 Professionals van morgen toerusten om cultuursensitief te kunnen werken

- Scan laten uitvoeren door middel van een opdracht bij MBO- en HBO-scholen opleidingen social work en sociaal juridische hulpverlening om inzichtelijk te krijgen of er een module intercultureel vakmanschap in het curriculum is opgenomen. Als dit niet het geval is, dan kijken we of er belangstelling is voor een pilot om een module te ontwikkelen.
- Vervolgens MBO en HBO scholen mobiliseren om module intercultureel vakmanschap in curriculum op te nemen.
- Budget 2023: 30.000. Vorm: opdracht.
- Looptijd: wordt verplicht eind 2022, de uitkomsten van de scan bepalen de vervolg inzet en het benodigde budget en looptijd in 2023 en 2024.

Actielijn 4: Evaluatie en monitoring

- Actielijn 4 richt zich op het monitoren van de uitvoering van de actielijnen. Deze zullen ook geëvalueerd worden op impactniveau. SZW wil *evidence based* werken omdat we willen leren van welke factoren het proces/de doelen beïnvloeden. We willen inzicht in de *lessons learned* en inzicht in werkzame elementen per actielijn. We willen zorgvuldig gekozen interventies inzetten.

- De informatie kan ook benut worden ten behoeve van verantwoording aan de Tweede Kamer over de inzet van middelen ter invulling van het amendement.
- Tot slot kunnen de inzichten en opbrengsten een bijdrage leveren aan het vergroten van het draagvlak bij de samenwerkende partijen. Dit verhoogt de kans op duurzame inbedding van het thema Zelfbeschikking.
- Budget: 80.000. Vorm: opdracht.
- Looptijd: 2022 tot en met 2024, monitoren en evalueren. Opleveren van een evaluatierapport zal in 2025 zijn.

Datum

24 juni 2022

Onze referentie

Met bovenstaand plan is een bedrag van tenminste € 920.000 gemoeid in de periode van 2022-2025.